

نگرش و گرایش جامعه‌میزبان به توسعه گردشگری در نواحی روستایی نمونه مورد مطالعه: دهستان گلیجان، شهرستان تنکابن

ناصر علیقلی زاده فیروزجایی* - استادیار گروه جغرافیای دانشگاه پیام نور
مصطفی قدمی - استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه مازندران
مهدی رمضان زاده لسبویی - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه تهران

پذیرش مقاله: ۱۳۸۸/۱۱/۱۲ تأیید نهایی: ۱۳۸۸/۴/۲۸

گردشگری یک فعالیت منبع پایه است و به جاذبه‌ها و خدمات وابسته است، اما در عین حال توسعه موفقیت آمیز آن مستلزم میهمان‌نوازی و استقبال از طرف جامعه‌میزبان نیز می‌باشد. به طوری که بدرفتاری، بی‌علاقگی و سوءظن جامعه محلی، نهایتاً به گردشگران منتقل خواهد شد و احتمالاً عدم تمایل گردشگران به بازدید مجدد از مقصدهای مذکور، را در پی خواهد داشت. بدین سان درک و واکنش جامعه محلی و عواملی که بر روی این طرز تفکر تأثیر می‌گذارند، به منظور دستیابی به حمایت مطلوب جامعه روستایی از توسعه گردشگری امری ضروری به شمار می‌آید. گرایش و حمایت ساکنین یکی از مؤلفه‌های کلیدی در رویکرد توسعه پایدار گردشگری محسوب می‌شود. هدف این تحقیق، بررسی عوامل موثر بر گرایش‌ها و میزان حمایت ساکنین از توسعه گردشگری در نواحی روستایی دهستان گلیجان از توابع شهرستان تنکابن می‌باشد. این تحقیق به لحاظ روش از نوع پیمایشی مبتنی بر استفاده از پرسشنامه می‌باشد. جامعه آماری به سه گروه خانوارهای ساکن معمولی، فعالان بخش تجاری و خدماتی و مسئولین بخش عمومی تقسیم و از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسیبی با حجم نمونه ۳۵۴ نفر (روش کوکران) استفاده شد. به منظور تحلیل متغیرهای مورد مطالعه، با استفاده از نرم افزار SPSS و روش‌های آماری همبستگی، رگرسیون و آزمون‌های آماری ناپارامتریک استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد ماهیت نگرش و گرایش ساکنان محدوده مورد مطالعه نسبت به گردشگری با یکدیگر تفاوت معنی‌داری دارند و میزان حمایت ساکنان تحت تأثیر سطح توسعه گردشگری می‌باشد. به طوری که با افزایش میزان اثرات منفی ناشی از توسعه گردشگری در مقایسه با منافع حاصله، به تدریج از میزان حمایت‌های میزبان کاسته خواهد شد. بر این اساس روستاهای ساحلی با درک قوی تر اثرات و پیامدهای منفی گردشگری حمایت کمتری را از توسعه گردشگری نسبت به روستاهای دور از ساحل داشته‌اند.

: گردشگری، توسعه پایدار گردشگری، نگرش و گرایش جامعه‌میزبان، نواحی روستایی، تنکابن

رویکرد گردشگری پایدار به عنوان شکلی از گردشگری جایگزین، در پی بهبود کیفیت زندگی ساکنین محلی، ارتقاء تجربیات گردشگران و حفظ محیط زیست مقصد می‌باشد (Chrischoi and Sirakaya, 2005, 381). از آن جا که

توسعه گردشگری به صورت چشمگیری به حسن نیت جامعه میزبان بستگی دارد و حمایت آن در توسعه و عملکرد موفقیت آمیز گردشگری، امری ضروری محسوب می شود (Jurowski et al, 1997, 3; Gursoy et al, 2002, 679 and Jurowski and Gursoy, 2004, 269). در این رویکرد، موفقیت هر پروژه گردشگری مستلزم شناخت و درک کیفیت حمایت جامعه میزبان می باشد. اساساً گردشگری یک فعالیت منبع پایه است و به جاذبه ها و خدمات وابسته است، اما در عین حال توسعه موفقیت آمیز آن مستلزم میهمان نوازی و استقبال از طرف جامعه میزبان نیز می باشد. به طوری که بدرفتاری، بی علاقتی و سوءظن جامعه محلی، نهایتاً به گردشگران منتقل خواهد شد و احتمالاً عدم تمایل گردشگران به بازدید مجدد از مقصدهای مذکور، را در پی خواهد داشت. بدین سان درک واکنش جامعه محلی و عواملی که بر روی این طرز تفکر تأثیر می گذارند، به منظور دستیابی به حمایت مطلوب جامعه روستایی از توسعه گردشگری امری ضروری به شمار می آید (Gursoy et al, 2002, 80).

اگر جامعه میزبان بر این باور باشد که توسعه گردشگری در حال تخریب محیط اجتماعی و فیزیکی آن ها است و گردشگران عامل این روند هستند، ممکن است کیفیت تعاملات میان ساکنان و گردشگران دچار تنزل شود (Ross, 1991, 157). از این رو، برنامه ریزی در راستای گردشگری پایدار در نواحی روستایی، باید بر اساس اهداف و اولویت های ساکنین باشد و حتی برخی از محققین گام را از این هم فراتر گذاشته و پیشنهاد می کنند که سطح فعالیت های گردشگری محلی تنها به هنگام کسب اجازه قانونی از ساکنین ارتقاء یابد (Cooke, 1982, 26). در این راستا در روستاهای مقصد گردشگری، بار توسعه و مدیریت فعالیت گردشگری باید به صورت مؤثر بر دوش ساکنین محلی، قرار داده شود. در قالب چنین رویکردی، نگرش و گرایش ساکنین محلی نقطه ثقل فعالیت برنامه ریزی در گردشگری به حساب می آید و مشارکت آنان به عنوان کاتالیزوری در روند برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری مورد تاکید است (Blank, 1989, 4). محدوده مورد مطالعه این پژوهش، نواحی روستایی دهستان گلیجان از شهرستان تنکابن می باشد. دهستان مذکور با جاذبه های طبیعی نظیر دریا و جنگل از دوره قبل از انقلاب مورد توجه گردشگران قرار گرفته است. گسترش جریانات گردشگری به ویژه در دهه های اخیر با ماهیت انبوه و خودجوش آن، باعث بروز تغییراتی در زمینه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و محیطی مقصد شده اند که مجموعاً متج به شرایطی شده اند که نحوه نگرش و گرایش جامعه محلی به عنوان یکی از مولفه های کلیدی توسعه پایدار گردشگری را تحت تاثیر قرار داده اند. در این راستا هدف این تحقیق، بررسی عوامل مؤثر بر گرایش ها و میزان حمایت ساکنین از توسعه گردشگری در نواحی روستایی مذکور و بررسی کیفیت روابط میان متغیرهای مربوطه می باشد. به طوری که در این پژوهش توسعه گردشگری به عنوان متغیر مستقل و اثرات مثبت و منفی آن در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، محیطی و میزان حمایت جامعه میزبان به عنوان متغیر وابسته تحقیق مورد تبیین قرار می گیرند.

به طور کلی مطالعات بسیاری در مورد بررسی گرایش و میزان حمایت جامعه میزبان نسبت به گردشگری انجام شده است (Liu and Var, 1986, Liu et al, 1987, Jurowski et al, 1997, Perdue et al, 1990, Long et al 1990; king)

et al; 1993; Allen et al, 1993; Lankford,1994; Johnson, et al, 1994; Akis et al, 1996; Hernandez et al,1996; Smith and Krannich, 1998 ,Brunt and Courtney, 1999, Mason and Cheyne, 2000; Tosun, 2002;Gursoy et al, 2002; Jurowski and Gursoy, 2004,chrishol and Sirakakaya, 2005) چندین روش به عنوان چارچوب تئوریک برای درک واکنش مردم نسبت به گردشگری وجود دارد. تئوری مبادله اجتماعی^۱، چرخه حیات گردشگری^۲ و روش تفکیکی^۳ از آن جمله می باشد. تئوری مبادله اجتماعی یک چارچوب زیربنایی برای همه روش ها و رویکردها محسوب می شود که مبتنی بر ارزیابی جامعه میزبان از هزینه و منافع مورد انتظار از گردشگری می باشد. در واقع این که ساکنان محلی مجموعه هزینه ها و منافع حاصل از گردشگری را چگونه ارزیابی می کنند، بر نحوه نگرش آن ها تاثیر خواهد گذارد (Hernandez et al, 1996, 759-760). در تئوری چرخه حیات، ارزیابی توسعه گردشگری مقصد در طول زمان مورد توجه است. بدین ترتیب نحوه نگرش میزبان تحت تاثیر روند تغییرات و توسعه گردشگری قرار می گیرد (Kim, 2002, 39). بر اساس این تئوری، نگرش مردم نسبت به گردشگری ممکن است تحت تاثیر روند تحول و توسعه گردشگری در مقصد قرار گیرد. زمانی که گردشگری در مقصد رو به رشد زیاد است، ظرفیت برد اجتماعی به حد نهایی خود می رسد، در نتیجه، آن برای ساکنان غیر قابل تحمل می شود (Hernandez et al, 1996, 759). لنگفورد و هاوارد رویکرد تفکیکی را مطرح می کنند (Lankford and Howard, 1994, 121). در این رویکرد، هزینه و منافع بخش ها یا گروه های مختلف مورد ارزیابی قرار می گیرد. بدین ترتیب که کسانی که در راستای نیازهای گردشگران فعالیت می کنند نگرش مثبت تری به گردشگری دارند تا آن هایی که ارتباطی با گردشگران ندارند (Madrigal, 1993, 352). به طوری که، کسانی که در زمینه خدماتی و تجاری گردشگری فعالیت می کنند نگرش مثبت تری به گردشگران دارند. بنابراین بررسی و ارزیابی نگرش و گرایش جامعه میزبان نسبت به گردشگری امری پیچیده محسوب می شود (Hernandez et al, 1996, 759-760; Madrigal, 1993, 352). به طور کلی سه گروه از جامعه محلی تحت تاثیر فعالیت گردشگری در مقصد قرار می گیرند: خانوارهای ساکن معمولی، فعالان بخش تجاری - خدماتی و مسئولان بخش عمومی. تحقیقات نشان می دهد تفاوت های قابل توجهی در نگرش های سه گروه مذکور در رابطه با گردشگری وجود دارد. اساساً فعالان بخش تجاری و خدماتی در مقایسه با ساکنان و مسئولان بخش عمومی، نگرش مثبت تری به گردشگری دارند و از آن حمایت می کنند (Liu et al, 1987, 20). پیزام^۴ در مطالعه کیپ کود^۵ در ماساچوست آمریکا به این نتیجه رسید، ساکنینی که در بخش گردشگری اشتغال دارند در مقایسه با شاغلان سایر بخش های اقتصادی گرایش بیشتری نسبت به توسعه گردشگری در مقصد دارند (Milman and Pizam, 1988, 192). عواملی که بر نحوه نگرش جامعه میزبان نسبت به گردشگری موثرند، در قالب اثرات اجتماعی، اقتصادی و محیطی، مطالعه می شوند در این زمینه پیامدهای مطلوب به عنوان منافع و پیامدهای نا مطلوب به عنوان هزینه های توسعه گردشگری در نظر گرفته می شوند (Jurowski and Gursoy, 2004, 297).

¹ -Social Exchange Theory

² - Tourism Life Cycle

³ -Segmentation Approach

⁴ - Pizam

⁵ - Cape code

نگرش ساکنین نسبت به گردشگری می‌تواند تحت تاثیر عواملی نظیر: وضعیت اقتصادی حوزه (Johnson et al 1994, 629)، یکپارچگی و انسجام اجتماعی جامعه محلی (McCool and Martin 1994, 29)، مجاورت و نزدیکی به کانون های گردشگری (Morphy 1983, pp.8; Madrhgal 1995, 86)، ترس از بین رفتن هویت محلی، وسعت حوزه، مدت زمان برقرای جریانات گردشگری یا سطح بلوغ گردشگری در حوزه (Liu et al 1987, pp. 36)، شدت تراکم گردشگر در حوزه (Pizam 1987, pp. 8)، مرحله توسعه گردشگری (Belise and hoy 1980, pp. 83)، شدت استفاده از منابع پایه و سطح علاقمندی میزبان (Gursoy et al 2002, pp. 104) و سن، زبان، روابط شخصی و محلی و طول اقامت ساکنین قرار دارد (Brougham and Butler 1981, 589).

یکی از عوامل موثر بر نحوه نگرش ساکنان محلی شاخص نسبت گردشگران به ساکنان در ارتباط با ظرفیت تحمل حوزه است به طوری که هر چقدر این نسبت افزایش می‌یابد، نگرش‌ها و تصورات جامعه میزبان نسبت به گردشگری روبه منفی شدن می‌گذارد و نیاز به ارتقاء کیفیت محیط فیزیکی بیشتر حس می‌شود (Liu et al, 1987, 20). بر این اساس ظرفیت تحمل، حداکثر سطح بهره برداری در نظر گرفته می‌شود که فراتر از آن کیفیت منابع طبیعی به دلیل عدم تعادل بین عوامل محیطی افت می‌کند (Ahn, 1999, 15). از دیگر متغیرهای موثر بر نگرش ساکنان محلی، سطح توسعه گردشگری در مقصد است که با افزایش آن، بروز نگرش‌های منفی ساکنان تشدید می‌شود (Smith and Krannich, 1998; Perdue et al, 1990, 59; Long et al, 1990; 6; McGehee and Andereck; 2004, 131). در این رابطه لانگ و دافیلد^۱ معتقدند که در مناطق حاشیه ای با نسبت کم گردشگران به ساکنین، اکثریت جامعه میزبان گردشگری را امری مثبت تلقی می‌کنند (McGehee and Andereck; 2004, 131). در اولین مطالعه ای که توسط آلن و همکارانش به سال ۱۹۸۸ در ۲۰ جامعه روستایی کلرادو با سطوح متفاوتی از مراحل توسعه گردشگری انجام شد، همبستگی میان درجات رضایت مندی جامعه محلی و سطح فعالیت گردشگری مورد تایید قرار گرفت (Allen et al, 1993, 31)، آن‌ها همچنین نشان دادند که رابطه بین این دو مسأله به طور کلی غیر خطی است به طوری که توسعه گردشگری در مراحل اولیه مطلوب بنظر می‌رسد اما با شدت یافتن توسعه گردشگری، نگرش و گرایش ساکنین نسبت به توسعه گردشگری رو به منفی شدن می‌گذارد (Johnson et al, 1994; Allen et al, 1993, 31) and Smith and Krannich, 1998, 785: لانگ فورده^۲ در سال ۱۹۹۴ سطح حمایت و گرایش ساکنین، فعالان بخش تجاری - خدماتی و مسئولان ناحیه روستایی ایالت واشینگتن و اورگن را نسبت به توسعه گردشگری مورد بررسی قرار داد و نشان داد در این زمینه بین گروه‌های فوق‌الذکر تفاوت معناداری وجود دارد. به طوری که فعالان بخش تجاری نسبت به دو گروه دیگر، بیشترین حمایت را از توسعه گردشگری داشتند و ساکنین این ناحیه تا حدودی در خصوص توسعه تسهیلات گردشگری و رونق گردشگری تردید داشتند (Lankford, 1994; 42).

¹ - Long

² - Lankford

جدول ۱. نتایج تحقیقات پیرامون بررسی نحوه نگرش جامعه میزبان نسبت به گردشگری

			Perdue, et al ()
			Milman & pizem ()
			Husbands ()
			Perdue et al ()
			Long et al ()
			Girard & Gartner ()
			King, et al ()
			Allen et al ()
			Lankford ()
			Haralambopoulos & pizam ()
			Akis, et al ()
			Lindberg & Johnson ()
			() Jurowski et al
			Smith & krannich ()
			Mason & cheyne ()
			() Tosun
			Gursoy et al ()
) (Gursoy & Rutherford ()

			Jurowski & Gursoy ()
()			Mcgehee & Andereck ()
			()
)	(:	()

محدوده مورد مطالعه این تحقیق، نواحی روستایی دهستان گلیجان واقع در بخش مرکزی شهرستان تنکابن می باشد، این ناحیه از طرف شمال به دریای خزر و از طرف جنوب به پوشش جنگلی و ارتفاعات دوهزار البرز محدود می شود. این دهستان در سال ۱۳۸۵ دارای ۸۷ نقطه روستایی، ۹۸۰۰ خانوار و ۳۴۳۳۳ نفر جمعیت می باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵).

جدول ۲. ویژگی جمعیتی دهستان گلیجان ۸۵-۱۳۷۵

دهستان	خانوار ۱۳۷۵	جمعیت ۱۳۷۵	خانوار ۱۳۸۵	جمعیت ۱۳۸۵	نرخ رشد	بعد خانوار ۱۳۸۵	مساحت (km)
گلیجان	۷۷۵۱	۳۲۳۲۶	۹۸۰۰	۳۴۳۳۳	۰/۶۰	۳/۵	۳۶۶۲۵

منبع: مرکز آمار ایران، شناسنامه آبادی های کشور ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

دهستان گلیجان با مساحت ۳۶۶۲۵ کیلومتر مربع وسیع ترین و پرجمعیت ترین دهستان شهرستان تنکابن می باشد. سکونتگاه های روستایی این ناحیه در سطح جلگه و در حد فاصل ارتفاعات جنگلی و دریا استقرار دارند. گونه شناسی گردشگری در این حوزه «طبیعت گردی»^۱ است و به دو شکل عمده گردشگری عبوری (فاقد امکانات اقامتی) و خانه های دوم (عمدتاً شهرک های گردشگری) می باشد که در طی دهه ۱۳۷۵ به بعد شکل انبوه به خود گرفته اند. به طور کلی در این حوزه گردشگران گذری و خانه های دوم از نوع مجتمع (شهرک های گردشگری) عمدتاً در روستاهای ساحلی و خانه های دوم از نوع پراکنده در روستاهای جنگلی تمرکز یافته اند. روستاهای این حوزه برحسب میزان و نحوه عرضه منابع گردشگری، به طور متفاوت از بازارهای گردشگری متاثر شده اند، به طوری که روستاهای ساحلی با عرضه قوی تر منابع، تحت تأثیر عمیق تر این پدیده قرار گرفته اند.

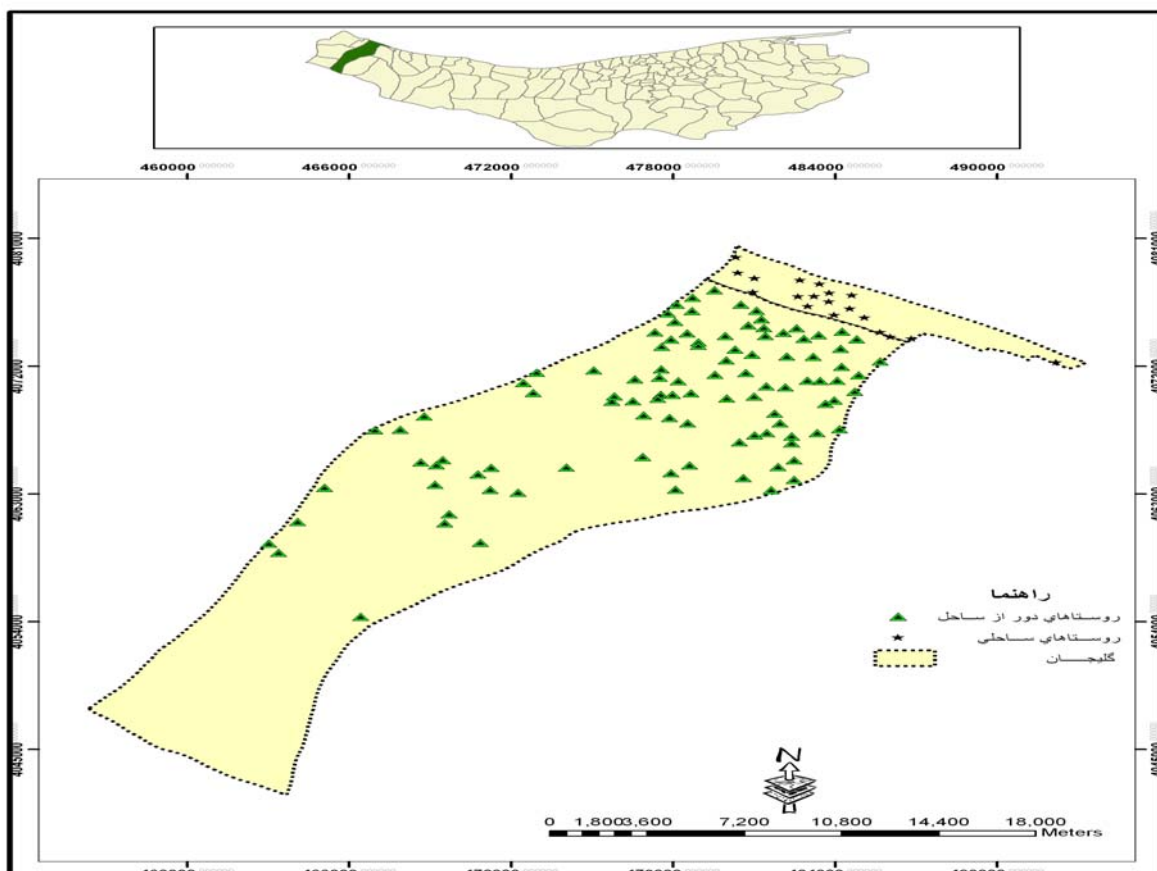
¹ - nature based tourism

روش تحقیق

روش این تحقیق از نوع پیمایشی مبتنی بر پرسشنامه است. توسعه گردشگری به عنوان متغیر مستقل و اثرات مثبت و منفی آن در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، محیطی و میزان حمایت جامعه میزبان، به عنوان متغیر وابسته تحقیق در نظر گرفته شده اند. این تحقیق در راستای پاسخ گویی به یک سوال اصلی زیر صورت گرفته است:

۱- آیا میان سطح توسعه گردشگری و میزان حمایت جامعه میزبان در ناحیه مورد مطالعه رابطه معنی داری وجود دارد؟

به این منظور کل جامعه آماری به سه گروه خانوارهای ساکن معمولی، فعالان بخش تجاری و خدماتی و مسئولین بخش عمومی تقسیم و از روش نمونه گیری طبقه ای نسبی با حجم نمونه ۳۵۴ نفر (روش کوکران) استفاده شد. در این تحقیق ضریب الفای کرونباخ برابر با ۰/۷۹ برآورد شده است. براساس هدف تحقیق و بررسی اولیه میدانی، روستاهای دهستان گلیجان به دو گروه: روستاهای ساحلی تا فاصله ۲ کیلومتری از خط ساحل و روستاهای دور از ساحل طبقه بندی شده اند. به منظور تحلیل و استنتاج، بسته به نوع داده، مقیاس متغیرها و اهداف مورد نظر از روش آماری توصیفی نظیر میانگین، روش های تحلیل آماری نظیر همبستگی و رگرسیون و روش های آماری ناپارامتری نظیر آزمون یومان ویتنی استفاده شده است.

شکل ۱. موقعیت دهستان گلیجان شهرستان تنکابن در استان مازندران

یافته‌ها نشان می‌دهد، نواحی روستایی دهستان گلیجان دارای سطح متفاوتی از توسعه گردشگری می‌باشند. به طوری که روستاهای ساحلی از رشد بیشتر و روستاهایی که در فاصله دورتر از خط ساحل قرار دارند از رشد کمتری برخوردارند (جدول ۳). براین اساس با استفاده از طیف لیکرت و شاخص ترکیبی ذهنی ارزیابی ساکنین از میزان رشد گردشگری، سطح توسعه و یا غلبه کارکرد گردشگری در نواحی روستایی مورد نظر تعیین شد. یافته‌ها نشان می‌دهد، نواحی روستایی ساحلی سطح توسعه گردشگری بالاتری را نسبت به نواحی روستایی دور از ساحل تجربه کرده‌اند. نتایج آزمون یومان ویتنی وجود تفاوت معنی‌دار میان سطح توسعه دو گروه از روستاهای مذکور را مورد تایید قرار می‌دهد ($P = 0/000$).

در جامعه مورد مطالعه بر اساس متغیرهای سطح وابستگی درآمدی و شغلی ساکنان به بخش گردشگری در بین دو گروه از روستاهای نواحی مذکور یعنی روستاهای ساحلی و دور از ساحل تفاوت معناداری وجود دارد ($p=0/01$). بر این اساس ساکنین روستاهای ساحلی وابستگی شغلی و درآمدی بیشتری به گردشگری داشته‌اند. از طرف دیگر شاخص عینی نسبت خانه‌های دوم به کل واحدهای مسکونی نیز موید این موضوع است به گونه‌ای که نسبت خانه‌های دوم به کل واحدهای مسکونی در روستاهای نزدیک به خط ساحل ۵۵ درصد و در روستاهای دور از خط ساحل ۳۰ درصد می‌باشد. به منظور شناخت و تحلیل متغیرهای واسطه‌ای (اثرات و پیامدهای مثبت و منفی توسعه گردشگری) موثر در رابطه میان متغیر مستقل سطح توسعه گردشگری و متغیر وابسته یعنی میزان حمایت و نحوه نگرش جامعه میزبان، نحوه درک^۱ و تصور جامعه محلی از کیفیت اثرات و پیامدهای گردشگری در مقصد مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد در محدوده مورد مطالعه گردشگری با ماهیت انبوه و خودجوش باعث بروز تغییرات اساسی در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی شده است. توسعه گردشگری در مقصد مورد مطالعه اگرچه پیامدهای مطلوبی به ویژه در زمینه‌های اقتصادی برای جامعه محلی به همراه داشته است اما باعث بروز پیامدهای نامطلوب عدیده‌ای در زمینه‌های اجتماعی و زیست محیطی حتی اقتصادی نیز شده است. یافته‌های حاصل از آزمون آماری یومان ویتنی نشان می‌دهد در رابطه با ماهیت و شدت اثرگذاری گردشگری در حوزه مذکور، بین روستاهای ساحلی و دور از ساحل تفاوت معناداری وجود دارد و در این راستا میانگین رتبه‌های بیشتر در روستاهای ساحلی، بیانگر درک قویتر اثرات و پیامدهای منفی گردشگری در آن‌ها نسبت به روستاهای دور از ساحل بوده است (جدول ۳).

^۱ - perception

جدول ۳. اثرات گردشگری درک شده در نواحی روستایی ساحلی و دور از ساحلی دهستان گلیجان

میزان معناداری	میانگین رتبه ها در آزمون بومان وینتی		میانگین رتبه پاسخ ها (کل ساکنین)	متغیرها
	روستاهای دو از ساحل	روستاهای ساحلی		
۰/۰۰۰*	۱۴۷	۲۰۵/۷	۴/۱	افزایش اشتغال
۰/۰۰۰*	۱۴۹	۲۱۰	۴/۲	افزایش درآمد
۰/۰۰۰*	۱۴۲	۲۰۷/۵	۳/۸	افزایش درآمد عمومی محلی
۰/۰۰۰*	۱۳۸	۲۱۵	۴/۲	افزایش هزینه زندگی (به طور کل)
۰/۰۰۰*	۱۴۹/۱	۱۹۹/۹	۴/۱	ایجاد اشتغال برای ساکنین غیربومی
۰/۰۰۰*	۱۵۰/۲	۱۹۹/۸	۳/۹	عدم احساس راحتی و آرامش به خاطر گردشگران
۰/۰۰۰*	۱۳۸/۵	۲۱۵/۵	۴/۴	کم شدن دسترسی به امکانات و فضاهای تفریحی
۰/۰۰۰*	۱۳۹	۲۱۳	۴/۳	مشکلات جوانان در خرید زمین و مسکن
۰/۰۰۰*	۱۴۲/۸	۲۱۰/۳	۴	افزایش درگیری و نزاع در مورد مالکیت زمین
۰/۰۰۰*	۱۴۲/۵	۲۰۹/۴	۴	مشکلات در استفاده از امکانات و خدمات برای ساکنین
۰/۰۰۰*	۱۴۵/۵	۲۰۶/۴	۳/۹	افزایش آلودگی صوتی
۰/۰۰۰*	۱۴۳/۳	۲۱۱/۶	۴/۲	ساخت و سازهای بی رویه
۰/۰۰۰*	۱۳۳/۳	۲۱۹/۵	۴/۳	تخریب منابع طبیعی نظیر سواحل دریا و حریم رودخانه ها
۰/۰۰۰*	۱۳۷/۵	۲۱۵/۱	۴/۲	تخریب مناظر و چشم انداز روستا
۰/۰۰۰*	۱۳۹/۲	۲۱۴	۴/۲	تخریب باغات و اراضی زراعی
۰/۰۰۰*	۱۴۴/۱	۲۰۹	۳/۹	تخریب جنگل

** میانگین رتبه در هر دهستان (رتبه ۱ خیلی کم، رتبه ۲ کم، رتبه ۳ تاحدودی، رتبه ۴ زیاد و رتبه ۵ خیلی زیاد)

(* معنادار در سطح ۰/۹۹)

منبع: نگارندگان

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد به طور کلی ساکنین نواحی روستایی دهستان گلیجان با ۷۸ درصد توافق، گرایش و نگرش مثبتی در رابطه با توسعه گردشگری در حوزه مذکور دارند. ابتدا در این پژوهش رابطه میان میزان حمایت ساکنین و میزان وابستگی اقتصادی آنان به گردشگری مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد در ناحیه مورد مطالعه، بین نوع شغل افراد و میزان وابستگی اقتصادی آنان به بخش گردشگری ضریب همبستگی ۰/۶۵ بوده و این رابطه در سطح ۹۹ درصد احتمال معنادار بوده است (جدول ۴). به گونه‌ای که شاغلین بخش تجاری و ساخت و ساز بیشترین وابستگی را به بخش گردشگری و شاغلین بخش دولتی و کشاورزی کمترین وابستگی را داشته‌اند. بر اساس آزمون رواسپیرمن بین سطح وابستگی شغلی افراد به بخش گردشگری و میزان حمایت آنان همبستگی مثبت معناداری وجود داشته است ($R=0/49, P\text{-value} < 0/05$) به عبارتی وابستگی شغلی بیشتر، حمایت بیشتر از گردشگری را در پی داشته است. همچنین نتایج رگرسیون دو متغیره بین وابستگی شغلی به بخش گردشگری و میزان حمایت ساکنین نشان می‌دهد که متغیر وابستگی

شغلی به بخش گردشگری به عنوان متغیر مستقل ۰/۲۴۷ تغییرات متغیر وابسته یعنی حمایت ساکنین را تبیین می‌کند. بنابراین بیشترین حمایت‌کنندگان از توسعه گردشگری در مقصد، فعالان بخش تجاری - خدماتی و ساخت و ساز و کمترین حمایت‌کنندگان از توسعه گردشگری، شاغلین بخش دولتی و کشاورزی می‌باشند. به این ترتیب نتایج این مطالعه، یافته‌های پیزام^۱، روثمان^۲ و مک‌گیهی^۳ و آندرک (رک. مبانی نظریه‌ای) را براساس رویکرد تفکیکی تأیید می‌کند. از طرف دیگر در قالب تئوری مبادله اجتماعی نیز نحوه حمایت ساکنین از گردشگری مورد تأیید قرار می‌گیرد به طوری که ساکنین بر اساس هزینه و فایده درک شده اقتصادی، اجتماعی و محیطی نسبت به توسعه گردشگری واکنش نشان می‌دهند.

جدول ۴. نتایج آنالیز متغیرهای موثر بر نحوه نگرش ساکنان محلی به گردشگری (دهستان گلیجان)

نتیجه	نوع آزمون	متغیر وابسته	متغیر مستقل
۰/۶۵	همبستگی (کرامر)	میزان وابستگی اقتصادی به بخش گردشگری	نوع شغل افراد
۰/۴۹	همبستگی (رواسپیرمن)	نحوه نگرش و میزان حمایت ساکنان از گردشگری	وابستگی شغلی افراد به بخش گردشگری
$R^2 = 0.247$	رگرسیون	میزان حمایت ساکنین	وابستگی شغلی به بخش گردشگری
۰/۲۹۱	همبستگی (رواسپیرمن)	نحوه نگرش و میزان حمایت ساکنان از گردشگری	سطح توسعه گردشگری
$R^2 = 0.119$	رگرسیون	میزان حمایت ساکنان از گردشگری	سطح توسعه گردشگری

منبع: نگارندگان

در راستای سوال اصلی تحقیق، میزان اثرگذاری سطح کلی توسعه گردشگری مقصد و میزان حمایت جامعه میزبان، مورد آزمون قرار گرفت. در این رابطه نتایج مطالعات سایر محققان نشان می‌دهد، افزایش سطح توسعه گردشگری مقصد، در بروز نگرشهای منفی ساکنین موثر است (رک. مبانی نظریه‌ای). در محدوده مورد مطالعه میان سطح توسعه گردشگری و میزان حمایت ساکنان از آن با ضریب همبستگی ۰/۲۹۱ رابطه معنی داری وجود داشته است. همچنین نتایج رگرسیون دو متغیره، بین توسعه گردشگری در ناحیه مورد مطالعه و میزان حمایت ساکنین بیانگر آن است که متغیر توسعه گردشگری به عنوان متغیر مستقل ۰/۱۱۹ تغییرات حمایت جامعه میزبان را تبیین می‌کند.

نتایج تحقیق بیانگر آن است که ساکنین علی‌رغم درک قوی برخی از اثرات و پیامدهای منفی توسعه گردشگری، به دلیل وابستگی شغلی و منافع شخصی شان، نسبت به توسعه آن، گرایش مثبت و موافق داشته و از آن حمایت می‌کنند. از طرف دیگر میزان حمایت جامعه میزبان بر اساس سطح توسعه گردشگری در حوزه مورد مطالعه بیانگر آن است که گرچه هر دو گروه روستاهای با توسعه گردشگری کم و زیاد از توسعه گردشگری حمایت کرده‌اند، اما میزان حمایت ساکنان بر حسب سطح توسعه گردشگری متفاوت بوده است. بر اساس آزمون یومان ویتنی، میانگین رتبه‌های بیشتر در روستاهای دور از ساحل حاکی از آن است که

^۱ - Pizam

^۲ - Rothman

^۳ - McGehee

ساکنان روستاهای مذکور در مقایسه با ساکنان روستاهای ساحلی حمایت بیشتری از توسعه گردشگری داشته‌اند ($p < 0/05$). در مجموع می‌توان گفت صاحبان مشاغل وابسته به بخش گردشگری مانند بخش تجاری و ساخت و ساز در روستاهای دور از ساحل میزان حمایت بیشتری را در مقایسه با همان شاغلین در روستاهای ساحلی داشته‌اند. در واقع با توجه به درک قوی‌تر اثرات منفی گردشگری در روستاهای ساحلی در مقایسه با روستاهای دور از ساحل، میزان حمایت آن‌ها از توسعه گردشگری کاهش یافته است. بنابراین ساکنین روستاهای مذکور گرچه پیامدهای منفی اقتصادی، اجتماعی و محیطی گردشگری را در مقصد درک کرده‌اند اما به دلیل وابستگی اقتصادی به بخش گردشگری هنوز از آن حمایت می‌کنند.

جدول ۵. میزان موافقت و حمایت ساکنین نسبت به توسعه گردشگری در دهستان گلیجان

میانگین رتبه	درصد کل	درصد فراوانی‌ها					شاخص
		خیلی زیاد	زیاد	تاحدودی	کم	خیلی کم	
۳/۶	۱۰۰	۲۹/۳	۳۵/۷	۱۳/۳	۱۰/۴	۱۱/۲	میزان حمایت از توسعه گردشگری

منبع: نگارندگان

جدول ۶. تفاوت در میزان حمایت ساکنان از گردشگری در دهستان گلیجان (آزمون یومان ویتنی)

میزان معناداری	میانگین رتبه		شاخص
	روستاهای دور از ساحل	روستاهای نزدیک به ساحل	
۰/۰۰۰	۲۳۱	۱۴۵/۶	میزان حمایت از توسعه گردشگری

منبع: نگارندگان

نتایج تحقیق نشان می‌دهد به طور کلی ساکنین نواحی روستایی دهستان گلیجان گرایش و نگرش مثبتی در رابطه با توسعه گردشگری دارند در عین حال روستاهای مذکور دارای سطح متفاوتی از توسعه گردشگری اند. به طوری که روستاهای ساحلی از رشد بیشتر و روستاهای دور از ساحل از رشد کمتری برخوردارند. در رابطه با ماهیت و شدت اثرگذاری گردشگری در حوزه مذکور، بین روستاهای ساحلی و دور از ساحل تفاوت معناداری وجود دارد و در این راستا میانگین رتبه‌های بیشتر در روستاهای ساحلی، بیانگر درک قویتر اثرات و پیامدهای منفی گردشگری در آن‌ها نسبت به روستاهای دور از ساحل بوده است در این زمینه میان سطح توسعه گردشگری نواحی روستایی و میزان حمایت ساکنان از آن رابطه معنی‌داری وجود داشته است. به طوری که در روستاهای با توسعه گردشگری بیشتر (نسبت به روستاهای با توسعه کمتر) با افزایش آگاهی‌های در زمینه اثرات و پیامدهای منفی گردشگری به طور چشمگیری از میزان حمایت جامعه محلی کاسته شده است.

نتایج دیگر تحقیق بیانگر آن است که ساکنین علی‌رغم درک قوی برخی از اثرات و پیامدهای منفی توسعه گردشگری، به دلیل وابستگی شغلی و منافع شخصی‌شان، نسبت به توسعه آن، گرایش مثبت و موافق

داشته و از آن حمایت می‌کنند. از این رو صاحبان مشاغل وابسته به بخش گردشگری مانند بخش تجاری و خدماتی حمایت بیشتری از توسعه گردشگری داشته‌اند. این امر در قالب تئوری مبادله اجتماعی قابل تبیین است به طوری که ساکنین بر اساس هزینه و فایده درک شده اقتصادی، اجتماعی و محیطی، رفتارها و واکنش‌های خود را نسبت به توسعه گردشگری تنظیم می‌کنند.

References

- Ahn, B; 1999, Recreational Tourism Development; Adissertotion Submitted to the Office of Graduate Studies of Texas. A .M University.
- Akis, Sevgin; Peristianis, Nicos; and Warner, Jonathan; 2002, Resident's Attitudes to Tourism Development The Case of Cyprus; *Tourism Management*; Vol, 17, No, 7, 1996.
- Aligholizadeh Firozjaie, Naser; Badri, Seyed Ali & Faraji Sabokbar; Hassan Ali, 2008; Host Perception of Environmental and Economic Impacts of Tourism in Rural Areas The Case: Rural Area of Noshahr's Central District, Roosta Va Towsee, *Aquarterly Journaj of Rural Development studies*
- Allen, L. R. Long, P. T., Perdue, R. R., & Kieselbach, 1988, The Impact of Tourism development on Resident's Perception of Community life. *Journal of Travel Research*, 27 (1),
- Allen, L. R.; Hafer, H. R.; Long, P. T. & Perdue, R. R, 1993, Rural Residents Attitude Toward Recreation and Tourism Development, *Journal of Travel Research*, 31(4).
- Belisle, Francois J. 1983, FTourism and Food Production in The Caribbean. *Annals of Tourism Research* 10.
- Belisle, Francois, J and Hoy, Don R; 1980, The 1983 Perceived Impact of Tourism by Residents, Case Study in Santa Marta; *Annals of Tourism Research*, Vol 7, (1).
- Blank, U., 1989, The Community Tourism Industry Imperative; The Necessity, The Opportunities, Its Potential, Venture Publishing, State College, PA.
- Bowen, Richard L., Linda J. Cox, & Morton Fox, 1991, The Interface Between Tourism and Agriculture. *Journal of Tourism Studies* 2.
- Brougham, j. E., & R.W. Butler, 1981, A Segmentation Analysis of Resident Attitudes to the Social Impact of Tourism, *Annals of Tourism Research*, Vol 7
- Brunt, Paul and Courtney, 1999, Host Perceptions of Sociocultural Impacts; *Annals of Tourism Research*; Vol.26; No.3,
- Chris Chol, Hwan-Suk and Sirakaya, Erkan, 2005, Measuring Residents' Attitude Toward Sustainable Tourism: Development of Sustainable Tourism Attitude Scale; *Journal of Travel Research*, Vol 43.
- Cooke, K, 1980, Guidelines for Socially Appropriate Tourism Development in British Columbia, *Joural of Travel Research*, 21(1).
- Ghadami, Mostafa, 2008, Modeling Urban, Tourism Development in Sustainable Framework. Case Study: Klardasht Dissertation submitted to The Faculty of The Tehran University in Partial Fulfillment of The Requirements for There Degree of Doctor of Philosophy.
- Gursoy, Dogan and Denney G. Rutherford, 2004, Host Attitude Towards Tourism an Improved Structural model, *Annals of Tourism Research*, Vol, 31pp 495- 516
- Gursoy, Dogan; Jurowski, Claudia and Uysal, Muzaffer; Resident Attitudes A Structural Modeling Approach; Vol 29(1), 2002.
- Haralambopoulos, Nicholas and A.Pizam1996; Perceived Impacts of Tourism the Case of Samos, *Annals of Tourism Research*, Vol 23, 3.

- Hernandez, Sigfredo A., J.Cohen and H.L.Garcia, 1996, Resident Attitudes Towards an Instant Resort Enclave, *Annals of Tourism Research*, Vol 23, (4).
- Hernandez, Sigfredo A., J.Cohen and H.L.Garcia 1996, Resident Attitudes Towards An Instant Resort Enclave, *Annals of Tourism Research*, Vol 23 No4
- Husbands, w., 1989, Social Status and Perception of Tourism in Zambia, *Annals of Tourism Research*, Vol 16.
- Johnson, D, Jerry, Snepenger, J, David & Akis, Sevgin, 1994, Residents' Perceptions of Tourism Development, *Annals of Tourism Research*, Vol 21.
- Jurowski, C., Uysal, M. & Williams, D. R., 1997, A Theoretical Analysis of Host Community Resident Reactions to Tourism. *Journal of Tourism Research*. 36 (2), 3-11.
- Jurowski, Claudia & Gursoy, Dogan, 2004, Distance Effect on Residents Attitudes Toward Tourism; *Annals of Tourism Research*; Vol 31(2).
- Kim, 2002, The Effects of Tourism Impacts Upon Quality of Life of Residents in The Community, Dissertation Submitted to The Faculty of The Virginia Polytechnic Instituted and State University in Partial Fulfillment of The Requirements for There Degree of Doctor of Philosophy.
- King, Brian; Pizan, Abraham & Milman, Ady; 1993, Social Impacts of Tourism, Host Perceptions; *Annals of Tourism Research*, Vol. 20.
- Lankford, V, Samuel; 1994, Attitude & Perceptions Toward Tourism and Rural Regional Development; *Journal of Travel Research*.
- Lankford, S.V, & D. R. Howard, 1994, Developing a Tourism Impacts Attitude Scale, *Annals of Tourism Research*, Vol 21
- Lindbrg, K & Johnson, R, L, 1997, Modeling Resident Attitudes Toward Tourism, *Annals of Tourism Research*, 24(2).
- Liu J. c. & var, T., 1986, Resident Attitudes Toward Tourism Impacts in Hawaii. *Annals of Tourism Research*, 13.
- Liu, J.C., Sheldon, P. J. & Var, T., 1987, Resident Perceptions of The Environment Impacts of Tourism of Tourism. *Annals of Tourism Research*. 14.
- Long, T, Patrick; Perdue, R, Richard & Allen, Lawrence, 1990, Rural Resident Tourism Perceptions and Attitudes By community - Level of Tourism, *Journal of Travel Research*, 31(4).
- Madrigal, Robert, 1995, Resident's Perceptions and The Role of Government, *Annals of Tourism Research*, Vol 22, (1).
- Madrigal, R., 1993, A Tale of Tourism in Two Cities, *Annals of Tourism Research*, Vol 20.
- Mason, Peter & Cheyne, Joanne, 2000, Residents' Attitudes to Proposed Tourism Development, *Annals of Tourism Research*, Vol. 27 No(2).
- Mccoll, S.F., & S.R.Martin, 1994, Community Attachment and Attitudes Toward Tourism development, *Journal of Travel Research* 32
- McGehee; G, Nancy & Anderek, L, 2004, Kathleen; Factors Predicting Rural Residents' Support of tourism; *Journal of Travel Research*, Vol. 43.
- Milman, A. & Pizam, A., 1988, Social Impact of Tourism on Central Florida; *Annals of Ttourism Research*, 15 (2).
- Murphy, P.E., 1983, Perceptions and Attitudes of Decision Making Groups in Tourism Centers, *Journal of Travel Research*, 21(3)
- Perdue, R. R., long, P. T., & Allen, L., 1987, Rural Resident Perceptions and Attitudes. *Annals of Tourism Research*. 14. 420-429.
- Perdue, R. Richard; Long, T, Patrick, & Allen, Lawrence, 1990, Resident Support for Tourism Development; *Annals of Tourism Research*; Vol.17.
- Pizam, A.; 1987, Tourism Impacts: The Social Costs to The Destination Community as Perceived by Its Residents. *Journal of Travel Research*, 16, 8-12.
- Rahnmaie, Mohammad Taghe; Farhoodi, Rahmatollah & Ghadami, Mostafa, 2009, Investigation of Resident Perception Toward Tourism Development and Perceived Impact; Case study: Klardasht, *Aquarterly Journaj of Association Iranian Geographestes*.

- Rezvani, Mohamad Reza; and Safaie, Javad, 2004, Second Home Tourism and Impact on Rural Areas; Researches in Geography, No; 54.
- Ross, G, 1991, Tourist Destination Images of The Wet Tropical Rainforest of North Queensland, Australian Psychologist, 26(3).
- Smith, D, Michael; Krannich, S, Richard, 1998, Tourism Dependence and Resident Attitudes, Annals of Tourism Research, Vol. 25(4).
- Tosun, C., 2002, Host Perceptions of Impacts: A Comparative Tourism Study. Analys of Tourism Research. 29 (1),